

Maa- ja metsätalousministeriö

Viite: Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 16.12.2021

Lausunto, Manner-Suomen vesiviljelystrategia 2030 luonnos - Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualue

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa Varsinais-Suomen ELY-keskukselta Manner-Suomen vesiviljelystrategia 2030 luonnoksesta. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat vastuualue kiittää mahdollisuudesta lausua strategiasta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä:

Vesiviljelystrategiassa on hyvin tuotu esille yhteistyön sekä yhteisten pelisääntöjen sopimisen tarpeet. Tavoitteena oleva Manner-Suomen vesiviljelytuotannon kasvattaminen 25 000 tonniin on kuitenkin erittäin vaikea sovittaa yhteen vesienhoidon ja merenhoidon tavoitteiden kanssa. Rannikkovesien tila on heikentynyt 2010-luvulla. Merenhoidon tuoreimman tila-arvion mukaan Suomen kaikkien merialueiden tila oli rehevöitymisen osalta heikko vuosina 2011–2016, kun tavoitteena on hyvä tila. Vesienhoidon ekologisen luokituksen mukaan Suomen rannikkovesien tila on heikentynyt kaikkialla muualla paitsi Suomenlahdella, ja sielläkin vesimuodostumien tila on tyydyttävä tai sitä huonompi. Sellaisia vesimuodostumia, jotka sietävät lisäkuormitusta, on erittäin vähän, eikä niihin voida missään tapauksessa sijoittaa suuria kalankasvatusmääriä.

Erityisesti Selkämeren tila on heikentynyt huolestuttavasti sekä avomerellä että rannikkovesillä 2000-luvun alun jälkeen. Ravinteiden ja a-klorofyllin pitoisuudet ovat kasvaneet ja sinileväkukinnoista on tullut avomerellä lähes jokakesäisiä. Avomerialueen tilan heikkenemisen syyksi on epäilty virtausten mukana etelämpää Itämereltä tulevan ravinnemäärän lisääntymistä, mutta tilan heikentymisen syyt on selvitettävä koko Selkämeren osalta ja arvioitava mahdollisuudet tilan parantamiseksi. Myös Selkämeren tilan ja kuormituksen seuranta on tehostettava. Selkämereen kiinnitetään erityishuomiota seuraavassa meriympäristön tila -arviossa, joka valmistuu vuonna 2024.

Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin sopimuksiin, jotka edistävät meriympäristön suojelua. Itämeren suojelun kannalta keskeisin on Itämeren suojelua koskeva yleissopimus, HELCOM. HELCOM määritteli vuonna 2013 Itämeren avomerta koskevat ravinnekuormituksen maakohtaiset enimmäismäärät eli kuormituskatot. Kuormituskatot määritettiin käyttäen referenssinä vuosien 1997–2003 kuormitusta. Fosforin osalta Suomen kuormituskatto on 3 250 t/v ja typen kuormituskatto 87 000 t/v sisältäen Suomesta Itämereen tulevan typpilaskeuman. Suomen vähennystavoitteet on kohdennettu Suomenlahden kuormitukseen, mutta myöskään muilla merialueilla ei kuormitus saa nousta vertailujakson kuormitusta suuremmaksi. Lisäksi muilla merialueilla tapahtuvat mahdolliset kuormitusvähennykset voidaan vähentää Suomenlahden vähennystavoitteista käyttäen merialuekohtaisia kertoimia.

HELCOMin viimeisimmän arvion mukaan, joka perustuu vuoteen 2017 ulottuvaan aineistoon, Suomen tulisi vähentää fosforikuormitusta Selkämerellä 102 tonnia ja Suomenlahdella 353 tonnia. Siten Suomen fosforikuorman kokonaisvähennystarve on tällä hetkellä suurempi kuin mitä alkuperäinen vuonna 2013 HELCOMin määrittämä vähennystarve edellytti. Tämä johtuu siitä, että fosforikuorma on noussut referenssijaksoon verrattuna. Suomen tulisi vähentää typpikuormitusta Perämerellä 129 tonnia ja Suomenlahdella 1 741 tonnia, mutta Selkämerellä typen vähennystarve olisi saavutettu. Myös avomeren hyvän tilan saavuttamisen kannalta asetetut tavoitteet osoittavat, että ravinnekuormitusta tulee vähentää huomattavasti, mikä edellyttää entistä määrätietoisempaa panostusta vesiensuojelutoimenpiteisiin.

Vesiviljelystrategiasta 2030 ei ilmene, miten merialueilla havaitut tilamuutokset voivat tulevaisuudessa vaikuttaa strategian linjausten toteutumiseen. Vesiviljelystrategia 2030 luonnos ei myöskään ota huomioon ravinnekuormituksen vähentämisen ympäristötavoitteita eikä toimintaympäristön eli meren tilan jatkuvaa heikkenemistä. Ilmeinen ristiriita kalankasvatuksen tuotannon ja ravinnekuormituksen merkittävän kasvun ja vesien- ja merenhoidon tavoitteiden välillä jää strategialuonnoksessa pitkälti käsittelemättä. Tilan heikkeneminen tulisi mainita vesiviljelystrategiassa ja ottaa huomioon strategian tavoitteita asetettaessa. Paras ratkaisu kalankasvatuksen lisäämiselle olisi kiertovesikasvatus, jossa kierrosta poistuva vesi puhdistetaan tehokkaasti. Menetelmien kehittämisessä tuleekin panostaa kiertovesikasvatukseen, jotta se saadaan toimivaksi ja taloudellisesti kannattavaksi. Vaikka kiertovesikasvatuksen edistäminen on vesiviljelystrategiassa mukana, tulisi sitä painottaa vielä enemmän.

Olisi erityisen tärkeää, että strategiassa otetaan perustellusti kantaa kysymykseen siitä, miten Suomelle asetetut ravinteiden kuormitusvähennykset voidaan saavuttaa, jos kuormitusta samalla lisätään.

Kommentit strategisten valintojen mukaisiin toimenpiteisiin:

1. Kilpailukykyinen ja kasvuun kannustava toimintaympäristö

1. Kehitys- ja tutkimustyö tulisi kohdistaa erityisesti kiertovesikasvatukseen
2. Sijainninohjaussuunnitelman päivittäminen on tärkeää. Se tulee tehdä kiinteässä yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä valtakunnallisten ja alueellisten ympäristöviranomaisten kanssa. Sijainninohjaussuunnitelman päivittäminen on myös yksi vesienhoidon ohjauskeinoista 2022-2027. Ohjauskeinoon mukaan sijainninohjaussuunnitelmaa tulee päivittää siten, että uudet luokitustulokset ja tarkemmat vesistöalueiden ominaispiirteet otetaan huomioon.
3. Päästöperusteisen luvan käyttöönoton yhteydessä tulee laatia tarkempi ohjeistus siitä, mitä toiminnanharjoittajan tulee huomioida valvonnan mahdollistamiseksi. Esimerkiksi kalojen punnitseminen perkauksen yhteydessä on välttämätöntä lisäkasvun todentamiseksi.
4. Erityisesti kiertovesilaitosten kehittäminen on tärkeää, ks. edellä
7. Alueellisten kuormituskiintiöiden käyttöönottoa kannattaa selvittää. Yhdistettynä sijainninohjaukseen voitaisiin ennakolta valita mahdolliset kasvatuspaikat kullakin alueella tai vesimuodostumassa. Edellä todetun vesien tilan heikentymisen johdosta alueita, joille voitaisiin ohjata uutta meriallaskasvatusta, on todennäköisesti kuitenkin hyvin vähän. Tästä syystä tässäkin (ja sijainninohjauksessa) tulisi tarkastella myös kiertovesikasvatusta. Mahdollisten kuormituskiintiöiden yhteydessä on määriteltävä, kuinka suuri lisäkuormitus estää vesimuodostuman hyvän ekologisen tilan saavuttamisen tai ylläpitämisen.

12. Tämä voisi olla yksi tapa selvittää ja arvioida laitoksen vaikutuksia arvion mukaan hyvällä kasvatuspaikalla. Kun kyseessä olisi kokeilulupa tai muu lyhytaikainen lupa, se olisi helppo keskeyttää, jos/kun vaikutuksia ilmenee. Ympäristönsuojelulaissa on kuitenkin jo tällä hetkellä mahdollisuus koeluonteiseen toimintaan (YSL 31 §), joka on ympäristön kannalta turvallisempi. Kokeilulupa tai koeluonteinen toiminta ei luonnollisesti korvaa normaalia lupakäytäntöä.

13. Kiertovesikasvatukseen parhaiten soveltuvat lajit tulisi selvittää. Näin voitaisiin ehkä löytää kirjolohta paremmin huonompia kasvatusolosuhteita kestävä kalalaji.

2. Kestävyys ja vastuullisuus

Useimmat teeman toimenpiteet ovat periaatteessa kannatettavia. Seuraavassa muutama huomio.

3. Erityisesti mallien luotettavuuden parantaminen on tärkeää. Luotettavat ja paikkansapitävät mallit ovat perusedellytys realististen vaikutusarvioiden tekemiselle. Tällä hetkellä käytettävissä olevilla malleilla on lähes mahdotonta arvioida kuormittavan toiminnan vaikutusta kohdealueen ekologiseen tilaan. Ekologisten vaikutusten arviointiin tarvitaan isomman merialueen kattavia virtaus- ja vedenlaatumalleja, jotka sisältävät myös tärkeimpien biologisten muuttujien (mm. kasviplankton, rantavyöhykkeen makrofytyt) laskennat ja ravinnekierron sekä sedimentaationopeudet ja sedimentaatioprosessit. Olennaista on mallintaa myös kuormituksen pitkäaikaisvaikutukset ja yhteisvaikutukset muiden kuormittajien kanssa. Mallien kunnollinen testaaminen ja varmentaminen havaintoaineistoilla on tärkeää, ennen kuin niitä käytetään hankkeiden vaikutusten arviointiin. Mallien parantamiseen pyritään myös merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelman 2022-2027 toimenpiteellä REHEV13 (Merta kuormittavan toiminnan vesistövaikutusten arvioinnin parantaminen)

6. Kuten edellä on todettu, kiertovesikasvatuksen tutkimukseen ja kehittämiseen tulee edelleen panostaa, koska se on selvästi vähiten kuormittava kalankasvatusmuoto silloin kun kierrosta poistuvan veden puhdistus toimii hyvin. Laitosten energiankulutuksen vähentäminen ja tehostaminen tulee huomioida.

7. Tämä (kalan ulosteiden ravinteiden liukoisuus ja vaikutukset) on tärkeä asia ja se tulisi ehdottomasti toteuttaa. Tähän olisi hyvä lisätä hanke koskien vaikutuksia pohjakasvillisuuteen.

8. Itämerirehun määrittelemine on tärkeä toimenpide.

3. Kalojen hyvinvointi ja terveys

Eläinten hyvinvointi on noussut tärkeäksi yhteiskunnalliseksi aiheeksi. Kalojen hyvinvoinnin huomioiminen on siksi strategiassa tärkeää ja on hyvä, että se on otettu mukaan. Erityisesti kalojen lopetukseen on kiinnitettävä huomiota.

Erikseen:

Seuraavassa yksittäisiä kommentteja.

s 4. Manner-Suomen osuus tuotannosta oli vuonna 2020 noin 11 miljoonaa kiloa, ei 8,5 miljoonaa kiloa kuten Vesiviljelyn nykytila Manner-Suomessa otsikon alla todetaan.

Samana otsikon alla todetaan, että vesiviljelystrategiassa 2022 tavoiteltiin 13 miljoonan lisäkasvua. Ympäristövastuualueen tilastojen mukaan Manner-Suomen tuotanto oli 8,7 miljoonaa kiloa vuonna 2014 eli vesiviljelystrategiassa 2022 tavoiteltiin tämän mukaan 11,3 miljoonan lisäkasvua.

Asiakirjan hyväksyntä

Asian on esitellyt ylitarkastaja Mirva Wideskog ja ratkaissut johtaja Olli Madekivi. Asiakirja on hyväksytty sähköisesti, mistä on merkintä asiakirjan viimeisellä sivulla.

Tämä asiakirja KEHA/7254/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/7254/2021 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Madekivi Olli 21.01.2022 11:33

Esittelijä Wideskog Mirva 21.01.2022 11:00